

All mentioned above allows us to make several conclusions which specify the purpose of our research. First of all, let's pay attention to cosmists' thesis on the relationship between life and natural processes. Translating this into the systems language, we get the law of direct dependence of social actions for the whole social space at the condition of its globalization. Meanwhile the global information networks, which determine the current social metrics, are not able to lead humanity beyond a global scale. Thus, a social space is not expanding as the creators of the digital revolution dreamt of, but shrinking with every technological or social and humanitarian innovation. Secondly, the noosphere provided social space with the third dimension, by having extended it physically. To move in three directions – civilizational, cultural and noospheric – mankind must aim all forms of social consciousness on a global perspective. Therefore, the task of understanding the global consciousness as a cultural and historical concept is considered to be a relevant social and philosophical issue. By solving it, humanity not only will gradually get rid of the burdens of past conflicts but also outline prospects for further development, deploy a new horizon, fully understand its essence as a universe intelligence carrier.

References

1. Азроянц Э.А. Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции / Э.А.Азроянц. – М.: Издательский дом “Новый век”, 2002. – 416 с.
2. Базалук О.А. Существование мира: современная модель “Эволюционирующая материя” / О.А.Базалук // Философия и космология. – 2009. – С.3–36.
3. Вернадский В.И. Живое вещество / В.И.Вернадский. – М.: Наука, 1978. – 358 с.
4. Вернадский В.И. Живое вещество и биосфера / В.И.Вернадский. – М.: Наука, 1994. – 672с.
5. Вернадский В.И. О науке. В 2–х т. Т.1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль / В.И.Вернадский. – Дубна: Феникс, 1997. – 576 с.
6. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження) / Л. Г. Дротянко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджмен. і бізнесу, 2000. – 423 с.
7. Степин В.С., Кузнецова Л.Ф. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации / В.С.Степин, Л.Ф.Кузнецова. – М.: ИФРАН, 1994. – 274 с.
8. Холодный Н.Г. Избранные труды / Н.Г.Холодный / Под ред. К.М.Сытника. – К.: Наукова думка, 1982. – 444 с.
9. Циолковский К.Э. Космическая философия / К.Э.Циолковский. – М.: ИДЛ, 2001. – 496 с.
10. Чижевский А.Л. Космический пульс жизни: Земля в объятиях Солнца. Гелиотараксия / А.Л.Чижевский. – М.: Мысль, 1995. – 769 с.

References

1. Azroyants E.A. Globalizatsiya: katastrofa ili put k razvitiyu? Sovremennyye tendentsii mirovogo razvitiya i politicheskie ambitsii / E. A. Azroyants. – М.: Izdatelskiy dom “Novyy vek”, 2002. – 416 s.
2. Bazaluk O.A. Suschestvovanie mira: sovremennaya model “Evolutsioniruyushchaya materiya” / O. A. Bazaluk // Filosofiya i kosmologiya. – 2009. – S.3–36.
3. Vernadskiy V.I. Zhivoe veschestvo / V. I. Vernadskiy. – М.: Nauka, 1978. – 358 s.
4. Vernadskiy V.I. Zhivoe veschestvo i biosfera / V. I. Vernadskiy. – М.: Nauka, 1994. – 672 s.
5. Vernadskiy V.I. O nauke. V 2–h t. T.1. Nauchnoe znanie. Nauchnoe tvorchestvo. Nauchnaya mysl / V. I. Vernadskiy. – Dubna: Feniks, 1997. – 576 s.
6. Drotynko L.G. Fenomen fundamentalnogo i prikladnogo znannya (Postneklasichne doslidzhennya) / L. G. Drotynko. – К.: Vid-vo Evrop. un-tu finansiv, inform. sistem, menedzhmen. ibiznesu, 2000. – 423 s.
7. Stepin V.S., Kuznetsova L.F. Nauchnaya kartina mira v kulture

tehnogennoy tsivilizatsii / V. S. Stepin, L. F. Kuznetsova. – М.: ИФРАН, 1994. – 274 s.

8. Holodnyiy N.G. Izbrannyye trudy / N. G. Holodnyiy / Pod red. K. M. Syitnika. – К.: Naukova dumka, 1982. – 444 s.

9. Tsiolkovskiy K. E. Kosmicheskaya filosofiya / K. E. Tsiolkovskiy. – М.: IDL, 2001. – 496 s.

10. Chizhevskiy A.L. Kosmicheskii puls zhizni: Zemlya v ob'yatiyah Solntsa. Geliotaraksiya / A. L. Chizhevskiy. – М.: Myisl, 1995. – 769 s.

Ягодзінський С. М., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Національний авіаційний університет (Україна, Київ), sophist@nau.edu.ua

Глобальна свідомість як культурно-історична концепція

Стаття аналізує ідеї філософії космічних представників. Культурний, історичний і цивілізаційний характер явища глобальної свідомості обґрунтований. Доведено, що глобальна свідомість є частиною соціального і культурного потенціалу глобальних інформаційних мереж і, можливо, вказує перспективи людства як більше голий розум.

Ключові слова: глобалізація, глобальна свідомість, космічний, інформаційне суспільство, культурно-історичний концепт

Ягодзинский С. Н., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры философии, Национальный авиационный университет (Украина, Киев), sophist@nau.edu.ua

Глобальное сознание как культурно-историческая концепция

Статья анализирует идеи философии космических представителей. Культурный, исторический и цивилизационный характер явления глобального сознания обоснован. Доказано, что глобальное сознание является частью социального и культурного потенциала глобальных информационных сетей и, возможно, указывает перспективы человечества как более обнаженный ум.

Ключевые слова: глобализация, глобальное сознание, космический, информационное общество, культурно-историческое понятие.

* * *

УДК 80+172+316.3/316.4

Ковчак В. О.
здобувач філософського факультету, Львівський національний університет ім. І. Франка (Україна, Львів), kovchak.v@gmail.com

ДИСКУРС ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ЛЮДИНИ

Мова є важливим концептом у конструкції соціальної дійсності, у мові актуалізується мислення спільноти, віднаходиться площина порозуміння учасників інтеракції. Мова виступає координуючим чинником інтеракції індивідів, чим обумовлюється суспільна солідарність як конструююча соціальна сила. Комунікація між індивідами й суспільна інтеракція відбуваються посередництвом семіотичних систем, соціально найвагомішою серед яких є дискурсивні знакові чинники.

Ключові слова: мова, мовна активність, дискурс, інтеракція, суспільство, комунікація, суспільна дійсність.

Мова і суспільна дійсність. Мова і комунікація

Мова є формульним чинником духовності суспільства, індивід-індивідні (суб'єкт-суб'єктні) стосунки та проєкції кожного індивідуального “Я” здійснюються у мові, а не відбиваються у ній. Суспільно здійснювана мова отримує конститутивний статус як здатність активно впливати на поведінку і мислення людей [4, с. 64], про що також писав у XIX столітті В. фон Гумбольдт про розуміння мови як життя, духу, породжувального процесу: мова є не продуктом діяльності (ergon), а є дією (energeia). Мова – це вся сукупність актів мовної діяльності, активність, творення. Через дискурсивну реалізацію слова і мовлення здійснюють зворотний вплив на людину. Як і мовлення, соціальна дійсність гіперсимволічна. Опис найелементарніших дій неможливий без опори на інтенцію як “ментальну сутність”, що спрямовує дію до певної мети [6, с. 102].

Мова утворює конституентну основу для дійсності, адже є чинником взаєморозуміння; мовну дійсність неможливо відокремити від суспільної дійсності: мова регламентує ментальність, а ментальність регламентує мову.

Мовна компонента у конструкті суспільної дійсності базисно містить в собі можливість інтерпретації, але передовсім інтерпретації свого буття–у–світі, що тісто пов'язаний із творенням соціальної дійсності. Зв'язок між мовою та дійсністю полягає у тому, що дійсність встановлюється, підтримується мовною взаємодією (комунікацією), адже мова володіє потенціалом номінативно–класифікаційної характеристики дійсності як базовим потенціалом у просторі суспільної взаємодії, яка охоплює широкий діапазон суспільних явищ: громади, інститути й організації, системи і підсистеми, традиції і ритуали, культуру, ідеологію, засоби масової комунікації, інші.

Суспільна дійсність в мірі опосередкування базових відношень є мовною дійсністю, адже і процеси комунікації як процеси мовної взаємодії є міцно вкоріненими у ґрунт суспільної дійсності. Суть мови полягає в тому, щоби у ній репрезентувався справжній світ: це зумовлено тим, що буття–у–світі (за Гадамером) має мовний характер. Світ є світом, бо віднаходить себе у мові, а репрезентація є ментальним результатом віднаходження сенсів знаків–символів за участю інтерпретації [3, с. 27].

Схема прагматики мови у контексті суспільної конструкції дійсності базується на обставині використання і (взаєм)розуміння знаків у певному практичному контексті – у рамках суспільно здійснюваного життєвого світу. У процесі комунікації слова (знаки–символи) сприймаються як команди, прохання, поради, побажання: вони мають виконувати умову (само)розумілості. Такі знаки проходять стадію розуміння і пов'язані із ментальністю суспільної спільноти. Важливим є і те, що мовне (по)розуміння пов'язане не лише із внутрішнім, але і із зовнішнім планом діяльності, воно є замкнутим в ланцюг “знак – розуміння – дія” [5, с. 58].

Мова є особливою активністю і здійснення мовного акту є дією, активністю. Суспільні уявлення є результатом інтеракції: у інтерактивних процесах суспільні уявлення створюються, зазнають перетворення, обміну і поширенню у суспільній групі, а межею такого поширення можна вважати межу суспільної групи. Досвід діяльності спершу витворюється у репрезентативне здійснення, яке згодом підлягає інтерпретації як прояву мовної комунікації [4, с. 73]. Відтак, виникає питання щодо проблематики репрезентації основ справжньої дійсності, що виникає у суспільному уявленні.

Процес інтеракції є непростим соціальним процесом, індивідам потрібно координувати дії у імпліцитній домовленості. Можна ствердити, що суспільна дійсність створюється, постає у ході мовної комунікації як суспільній домовленості про доцільність впорядкування схеми інтеракції, в контексті чого і досягається континуум загальної суспільної дійсності. Мова виступає схемою суспільної дії. Слова та логічні пропозиції є допоміжними засобами діяльності, її необхідними знаряддями, що містять інформацію про

мету і результат, про засіб і умови протікання ефективної дії. Мова виконує суспільну функцію медіума комунікації, стимульовану взаємодією (інтеракцією) активних індивідів: адресат і адресант у комунікації стають співтовариством; мова як мовленнєва активність (дія) є перформативом, що спонукає слухачів до їх до обумовленого вчинку.

Інтеракція є центральним елементом мови і мовлення. Людина зростає і формується в середовищі семіозу – у системі символів, які оберігають її від чужих семіотичних впливів. Відтак, мова виконує ще й функцію суспільної ідентичності, яка є запорукою інтеракційної міцності в межах встановленого суспільства. Суспільна група виступає осередком комунікації. І мова у комунікативній функції є особливою формою поведінки індивідів і чинником соціалізації, ідентифікації індивіда у соціумі.

У контексті суспільної конструкції дійсності продуктивним є розгляд комунікативної функції мови. Мова є активністю людини, яка щоразу спрямовується до конкретної мети, до найкращого і найзручнішого вираження своїх думок і почуттів. Індивіди активно впливають один на одного за посередництвом мови, індивід завжди є інтенсійним та агентивним, а взаємність є характерною рисою інтеракції і комунікації.

Іntenсійно актуалізована мова є вираженням комунікації, яка бере свої початки від людини: її потреб, мотивів, цілей, намірів, ситуацій і очікувань. У процесах зустрічі з Іншим мова черпає власні сенси, набираючи свою здійснювальну і поставальну силу. Мова є одним із найважливіших елементів людської діяльності [1, с. 9–11].

М. Попович стверджує, що мови як певного відособленого явища не існує. На його думку, існує комунікація діяльних людей через мовлення: є не мова, а є люди, які спілкуються за допомогою створених ними текстів [6, с. 42]. Мова як структура процесу комунікації є суспільно реконструйованим явищем, де центральним чинником є мовна компетенція, тобто зміст колективної пам'яті людської спільноти, що робить можливим мовлення, створення текстів [6, с. 42]. Поняття мови і комунікації утворюють єдиний семантичний комплекс: комунікативність і мовність виступають як взаємозалежні атрибути, а інтерсуб'єктивність можна розглядати як позначення поняття комунікації. Людина завдяки розвитку мовної активності у процесі семіозу власне і стає людиною, бо спромагається за посередництвом мови вступити в контакт з Іншим: комунікативно актуалізована мова є основою дії [1, с. 17].

Комунікація відбувається як демонстрація сенсів. Практично будь-яка форма поведінки – дія, безактивність, мова, мовчання в певній ситуації є комунікативно значимою. Комунікацію варто розглядати як конститутивний чинник поведінки і діяльності людей, а не як простий обмінний процес між споживачами інформації. Дискурсивні практики відіграють конститутивну роль в комунікації, створюючи тяглість континууму дійсності.

Суспільна дійсність змінюється разом з дійсністю людини: людина змінюється на шляху до самої себе, самоздійснення і це стає головним чинником зміни

дійсності. Зміна відбувається не просто в поглядах та ідеях, але й у емоційно-чуттєвому світі людини, тобто в нашій тілесній культурі. Зміна суспільної дійсності і тілесної культури людини (середовища й індивіда) поєднані процесом семіозу.

Комунікацію варто розглядати як феноменологічний простір, де досвід наповнюється значенням і сенсом, придбавляє цілісність [1, с. 20]. Комунікація є важливою категорією суспільної інтеракції. Її можна визначити як інтеракцію у фокусуванні та координації індивідуальних інтенцій, які і є домінуючими чинниками і відправним пунктом всього процесу спілкування. Комунікація характеризується наміром кожного учасника виразити власне Я і визнання Іншими цього наміру, а також організацією дій (індивідуальних актів) і взаємодії (суспільною інтеракцією) відповідно до цих взаємоспрямованих інтенцій [4, с. 63]. Комунікація набуває свого суспільного визначеного забарвлення через спільну активність учасників комунікації, у процесі якої і витворюється загальний суспільний погляд на навколишні речі і дії [1, с. 20]. Комунікація є процесом взаємокоординації діяльності посередництвом вербальних і невербальних семіотичних систем. Комунікація є взаємодією суб'єктів, де досягається дискурсивна проєкція індивідуального "Я" на світ суспільної дійсності, а також уможливується досягнення міжособової взаємодії. Комунікативна практика (як функція мови) і дискурс (як сфера комунікативних зв'язків) здійснюють і підтримують феноменологічну цілісність суспільної дійсності.

У контексті конструкції суспільної дійсності можна виділити дві важливі парадигми: когнітивну і комунікативну, що обумовлено відмінністю між семантикою і прагматикою знакових систем. Так, когнітивна лінгвістика акцентує увагу на процесах пізнання, а у комунікативній парадигмі основний акцент виражений на функціях діяльності у контексті її здійснення через вираження інтенційності мовлення. Мовна активність позбавлена розриву у когнітивному та комунікативному аспекті, адже мова є когнітивно-комунікативною системою.

У простому повідомленні відбувається передача певного знання (локуція). Локутивна ціль реалізовується висловлюванням, але іллокутивні цілі у різних випадках можуть бути різні [6, с. 46]. Теорія мовних актів демонструє важливість наміру у процесі комунікативної дії, взаємозв'язок інтенції з екстралінгвістичними чинниками (як відповідність іллокутивної мети і обставин спілкування, психологічним, суспільним станом, суспільними зацікавленнями, уявленням про ситуацію обидвох комунікантів тощо) [1, с. 33]. Кожен учасник комунікації має власний життєвий досвід, своє знання світу: тому одна і та ж ситуація може набувати різної оцінки і бути по-різному сприйнята. Оскільки, кожен суб'єкт володіє своєю "картиною світу", то суб'єкт-суб'єктна взаємодія може бути зведена до взаємодії "картин світу". В ході аргументації відбувається взаємодія систем (когніція) сприйняття, репрезентації і продукування сенсів – в цьому і полягає когнітивний аспект [1, с. 127], що здійснюється як суб'єкт-суб'єктна демонстрація екстралінгвістичної (позамовної),

лінгвістичної (мовної) та комунікативної компетенції [1, с. 127]. "Вміння чути іншого є підставою, щоби чути себе самого у своїй правді чи неправді" [3, с. 21].

Зауважимо, що роль слухача-реципієнта комунікативної взаємодії не є пасивною, а комунікація здійснюється у координатах не так суб'єкт-об'єктних, а суб'єкт-суб'єктних. І дія у вказаних координатах бере свої початки за межами самої комунікації, де фігура адресата, фігура адресанта і їх інтенційність і утворюють лінійний суб'єкт-суб'єктний зв'язок комунікації, що згодом зазнає доповнення і розростається до полів дискурсу, в якому сенс є динамічним. Варіативність динамічного сенсу уможливлена наявністю інтерпретативного компонента (інтерпретанти) [1, с. 42–43]. Інтерпретативне мислення є адекватною формою ментального охоплення багатовимірності проявів буття, сутність якої полягає у вияснюванні сенсів дійсності [2, с. 476].

Комунікація є первинним суспільним процесом. Комунікація також виражає внутрішній стан учасників. При пильнішому розгляді комунікації як чинника конструкції суспільної дійсності віднаходимо, що повідомлення про суспільну дійсність виникають у вільному потоці безперервної комунікативної активності людських співтовариств, а висловлювання придбавляє сенс тільки як конститутивна частина активного діалогу, де висловлювання у відповідь створюють все нові і нові сенси, що і обумовлює подальший розвиток діалогу, постійно змінюючи контекст розмови [4, с. 66].

Індивіди і суспільні співтовариства індивідів конститууються у ході комунікації. У комунікації і дискурсі вони набувають інтерактивності. Необхідність координації дій учасників суспільної інтеракції приводить їх до необхідності досягнення взаєморозуміння щодо засобів і *целей* суспільної взаємодії. Це уможливується у рамках комунікативно орієнтованої дискурсивної практики. У контексті комунікативної спільноти "йдеться про конститування знакових відношень за участю людини і про формування іншої щодо фізичної реальності дійсності. Основою такої дійсності стає застосування знакових відношень на підставі вербальної мови" [3, с. 23–24].

Комунікативно орієнтований мовний акт таїть в собі вираження суб'єктивних переживань і встановлення зв'язку з Іншим. Об'єктний світ є лише прагматичною передумовою, референтною точкою дискурсивної практики.

Комунікативний процес і модель комунікації віддзеркалюється у дискурсі як знаковій (семіотичній) системі, що і репрезентує спілкування на мовному рівні. У понятті дискурсу слід наголосити на інтерактивності використання мови і включенням комунікації у ширший – суспільний контекст [1, с. 21–26].

Поняття дискурсу та його вплив на суспільне життя

Дискурс може бути визначений як вписана в комунікативну ситуацію мова. Дискурс – це мова, занурена в життя [3, с. 137]. Поняття дискурсивного історично означає логічну пов'язаність, доказовість. Значення поняття "дискурс" (введене де Соссюром) характеризує мовленнєві акти, мовлення, а не мову. У лінгвістичній літературі під терміном "дискурс"

розуміють не просто акт мовлення, а конкретну ситуацію, позамовний контекст і невисловлені цілі й наміри, які цей акт мовлення супроводжують [6, с. 52]. Поняття *дискурсу* позначає мову, яка віддзеркалює суспільну, епістемологічну та риторичну практику специфічної групи як *якийсь* дискурс та конститує її, адже “дискурс – текст, зв’язаність якого значною мірою задається контекстом” [6, с. 53]. Мовленнєвий акт пов’язаний із контекстом висловлення і дискурс є тим мовленнєвим чинником, надає змогу мовцеві вважати свої слова відповіддю на запитання, поставлене Іншим як структуру “запит–відповідь”, і уможлиблює комунікацію. “Сукупність настанов, що визначає, які запитання можуть, які не можуть бути поставлені в певному контексті, і є дискурс” [6, с. 55].

Всі елементи дійсності опосередковані дискурсом, виражені дискурсом, реалізуються через дискурс. З лінгвістичної точки зору, дискурс не є ізольованою текстовою або діалогічною структурою, а складним комунікативним явищем, що включає суспільний контекст, що дає уявлення і про учасників комунікації, і про процеси витворення й сприйняття повідомлень, і про глибші суспільно–політичні процеси.

У рамках конструктивістської традиції дискурс може розумітися як усі висловлювання і тексти, що мають сенс і певний ефект впливу на світ; чи як ланцюг висловлювань, які регулюються певним чином, мають зв’язність і деяку силу впливу; і як правила і структури, які визначають появу певних висловлювань і текстів. Дискурс є тим, що виражає себе у актуалізованих мовних стратегіях.

У дискурсі знаходить втілення сфера суспільної взаємодії (інтерації), опосередкована засобами мови і тому завданням соціальної філософії у дослідженні дискурсу є вивчення комунікативної взаємодії (інтерації) суб’єктів суспільної дії. Як зазначає М. Макаров, дискурсивні явища мають місце і у суспільно–психологічному середовищі людського простору, який конститується індивідами [5, с. 17].

Породження і розуміння дискурсу неабиякою мірою залежить від внутрішньомовної форми щодо створених раніше (вимовлені чи зафіксованих письмово) повідомлень “чужої” мовні дії [1, с. 46]. У контексті теорії мовних актів Дж. Остіна здійснюється комунікативний підхід до аналізу дискурсу, де мова стає особливого роду активністю, дійсністю, а мовний акт висвітлений у трирівневій структурі – локуція, іллокуція і перлокуція – що дозволяє виділити ключові моменти здійснення комунікативної дії, успішність якої головно залежить від слухачевої ідентифікації іллокуції мовця [1, с. 32].

Дискурс є лінгвістичною (семіотичною) одиницею спілкування і – як знак – володіє матеріальною оболонкою (формою) та ідеальним вкладенням (значенням). І дискурс (як будь–який знак) неможливо вивчати у відриві від середовища його існування. Дискурс є мовним знаком вищого (суспільного) порядку [1, с. 46]. Знакові репрезентації (Ч. Пірс) зумовлені природою знака: “знак – це дещо таке, що для інтерпретатора репрезентує щось інше у певному відношенні або якості” [3, с. 20]. Знак володіє трьома репрезентаційними вимірами, а зокрема “він є знак для деякої думки, яка його інтерпретує; він є знак, який

стосується певного об’єкта; він є знак у деякому відношенні чи якості, що приводить його до зв’язку з об’єктом” [3, с. 20].

Знак без вкладеного інтерпретатором значення перестає бути знаком: знаку немає поза семіотичним процесом, поза активністю інтерпретатора у встановленому тріадичному знаковому відношенні. Не існує знаку без дії на інтерпретатора. Така дія на інтерпретатора – названа Ч. Пірсом інтерпретантою – може викликати емоції (емоційні інтерпретанти) і обумовлювати дію (енергетичні або динамічні інтерпретанти), а також вчиняти вплив на хід думок, на поведінку (логічні, нормальні або фінальні інтерпретанти). Суб’єкт дискурсу як творець висловлювань свідомо відбирає і комбінує мовні знаки щодо цілей. Такі цілі як форма активності вимагає від виконавця дій – як в ході комунікативного акту, так і за його межами [1, с. 40–49]. Термін “прагматика” у контексті даного дослідження можна визначити як синонім щодо термінів “інтенція” та “інтерпретанта”. “Інтерпретація є постійно омовлюваною репрезентацією знакових відношень між об’єктами дійсності на основі семіотично встановлених абстрактних конструктів” [3, с. 27]. Цілісність і зв’язність дискурсу проявляються у безперервній смисловій зв’язаності його компонентів і складаються з певних змістовно–структурних компонентів, що пізнаються в результаті сприйняття дискурсивної події як смислового комплексу. Зв’язність дискурсу проявляється в дискурсивній континуальності і обумовлюється специфічними закономірностями, правилами, які лежать в основі формування комплексних комунікативних одиниць мови [1, с. 45].

Людина є осьовим чинником конструкції соціальної дійсності: соціальна дійсність конструюється взаємодією індивідів у процесі символічної інтерації між собою. Важливу функцію також виконує мовлення, яке солідаризує індивідів, а також виступає чинником координації дії. Мова володіє моделювальною функцією, що також є важливим у процесі конструкції соціальної дійсності. Комунікація є безпосереднім символічним обміном у процесі символічної інтерації. Дискурс виступає як суспільно організована суспільно мережа комунікативних зв’язків.

Список використаних джерел

1. Григор’єва В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты: монография. – Тамбов: Изд–во ТГТУ, 2007. – 477 с.
2. Карась А. Реальність і філософія у семіотичному аспекті // Записки наукового Товариства імені Шевченка. Праці історично–філософської секції. – Львів, 2008. – Т.256. – С.469–484.
3. Карась А. Семіотична перспектива інтерпретації реальності як дійсності // Філософська думка. – 2008. – №5. – С.16–29.
4. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003. – 280 с.
5. Марков Б. В. Люди и знаки: антропология межличностной коммуникации. – СПб.: Наука, 2011. – 671 с.
6. Попович М. Бути людиною. – К.: Вид. дім “Києво–Могилянська академія”, 2011. – 223 с.

References

1. Grigor’eva V. S. Diskurs kak jelement kommunikativnogo processa: pragmalingvisticheskij i kognitivnyj aspektj: monografija. – Tambov: Izd–vo TGTU, 2007. – 477 s.
2. Karas’ A. Real’nist’ i filosofija u semiotychnomu aspekti // Zapysky naukovogo Tovarystva imeni Shevchenka. Praci

istorychno-filosofichnoi' sekcii'. – L'viv, 2008. – Т.256. – С.469–484.

3. Karas' A. Semiotychna perspektyva interpretacii' real'nosti jak dijsnosti // Filosofs'ka dumka. – 2008. – №5. – С.16–29.

4. Makarov M. L. Osnovy teorii diskursa. – M.: ITDGG "Gnozis", 2003. – 280 s.

5. Markov B. V. Ljudi i znaki: antropologija mezhlichnostnoj kommunikacii. – SPb.: Nauka, 2011. – 671 s.

6. Popovych M. Buty ljudynuju. – K.: Vyd. dim "Kyjevo-Mogylyjans'ka akademija", 2011. – 223 s.

Kovchak V. O., competitor Faculty of Philosophy, Lviv National University Franko (Ukraine, Lviv), kovchak.v@gmail.com

The discourse of the public as a factor in human

A language is an important concept in the construction of social reality: in the language is reflected a thought of society, plane of understanding of participants who take part in interaction. A language comes forward as a coordinating factor of individuals' interaction, what stipulates social solidarity as constructing social force. Communication between individuals in process of social interaction take place by mediation of the semiotic systems, socially ponderable among which are discursive sign factors.

Keywords: language, language activity, discourse, interaction, society, communication, social reality.

Kovchak V. O., соискатель философского факультета, Львовский национальный университет им. П. Франко (Украина, Львов), kovchak.v@gmail.com

Дискурс как фактор общественного осуществления человека

Язык является важным концептом в конструкции социальной действительности, в языке актуализируется мышление сообщества, обретается плоскость понимания участников интеракции. Язык выступает координирующим фактором интеракции индивидов, чем обуславливается общественная солидарность как конструирующая социальная сила. Коммуникация между индивидами и общественная интеракция происходят посредством семиотических систем, социально весомой среды которых есть дискурсивные знаковые факторы.

Ключевые слова: язык, речевая активность, дискурс, интеракция, общество, коммуникация, общественная действительность.

* * *

УДК 168.522+241.51

Коломієць О. Л.

аспірант відділу Філософської антропології,
Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України
(Україна, Київ), Oleksa.kolomiets@gmail.com

Зв'язок феномену віри з похідними феноменами людського буття

Досліджується взаємовідношення феномену віри, з дотичними до нього феноменом надії, та окреслюється поле діяльності віри через визначення похідних від неї феноменів. Задля виявлення границь феномену віра, у дослідженні використовується диференційний підхід. В якості методу дослідження застосовується метаантропологічний метод дослідження, на основі якого розвивається авторський підхід до світобачення загалом, та збагнення ролі феномену віри в ньому зокрема.

Ключові слова: віра, довіра, вірогідність, вірування, вірність, впевненість, надія, стан, акт, метаантропологія.

Визначень віри існує більше сімдесяти й проаналізувавши їх, ми прийшли до висновку про необхідність, задля більш точного визначення розмежувати феномен віри з похідними від нього феноменами.

Термін віра – походить від лат. *veritas* – істина. Але походження цього терміну мало що роз'яснює. Задля визначення всієї широти впливу цього поняття, на наш погляд доречно було б звернутися до найбільш радикальних мислителів які в своїх працях розглядали цей феномен. Далі відштовхуючись від визначення віри, ми спробуємо відмежувати її від таких похідних від неї феноменів як: довіра, достовірність, вірність, вірування, вірогідність, впевненість, та показати їх взаємовідносини.

В нашій уяві віра завжди співвідноситься з релігією, але це не завжди так. На відміну від української мови, де термін віра має дуже широке коло значень, в англійській мові існує чітке розрізнення віри наукової (розумової, теоретичної) (*belief*), надалі віри “В” й віри релігійної (сакральної) (*faith*), надалі віри “F” [11, с. 128]. Ми розрізняємо віру показанням обчислювальної техніки й віру в Бога. А чи існує між ними щось спільне, ми спробуємо також розібратися.

Й віра “F”, й віра “В” спираються на факти, але якщо остання направлена на пізнання фізичного світу, то віра “F” направлена на пізнання, метафізичного плану буття. Таке розділення терміну “віра” обумовлює наявність двох різних шляхів пізнання: а) розумовий, чи зовнішній – коли істина досягається через аналіз символів та понять; б) інтуїтивний, чи внутрішній – коли істина досягається безпосередньо, через вживання “суб’єктивного духу” в певну ідею де досягається сама її суть.

Віра “В”, або гносеологічна віра, досягається через опосередкований “об’єктно-суб’єктивний” зв’язок, коли власне “Я” протиставляється зовнішньому світу. Проблема такого способу пізнання дійсності в тому, що розчленовуючи цілісний світ на об’єкти дослідження, суб’єкт не сприймає всю сукупність зв’язків цього об’єкту зі світом, що приводить: по-перше до певної штучності отриманих результатів, по-друге ці результати можуть бути не вірними; Тобто шлях від віри до істини опосередковується можливістю, а відтак і ймовірністю в її досягненні. Віра “В” починається з того, що людина впевнюється у власних відчуттях, але це не приводить її до істинного пізнання буття, а лише до можливості досягнення істини. Цей стан В. Кемеров називає “суб’єктивною чуттєвою достовірністю” [11, с. 130]. Що на наш погляд є недостатньо влучним. До цього ми повернемося досліджуючи феномен вірності. Наступним етапом розвитку віри “В” можна назвати довіру. Вона спирається на переконання, доведення, авторитети, приведення фактів в якості доказу, психологічний тиск, але попри це все істина, яку довіра намагається довести, має вірогідний характер. Довіра має свою зону впливу й свою величину. В зону дії довіри можна увійти й з неї можна вийти. Довіра буває заслуженою, або ж незаслуженою. Вона впливає на можливість досягнення істини, побудову конструктивних взаємовідносин між людьми, переслідування зовнішніх цілей, та ін.

Розмежувати ще далі феномени довіри й віри ми можемо спираючись на роздуми М. Бубера. Цей мислитель розрізняє віру в істинність, та віру як довіру у відношенні однієї людини до іншої, стверджуючи у першому випадку віру – як “стан”, а у другому довіру – як “акт” [4, с. 30; 5, с. 234]. І “стан” і “акт” не мають під собою достатніх раціональних підстав, вони будуються на особливому відношенні, причина якого завжди знаходиться пізніше самого дійства, разом з ознаками такого відношення. Ця особливість відношення заснована на участі в цьому процесі всієї повноти особистісного буття людини, а раціональність, чи чуттєвість є лише частинами буття. Тому й віра, й довіра були б не можливі, як би вони мали під собою логічні засновки. Про це говориться і в Біблії: “...ібо